

OUD-UTRECHT IN EN BUITEN DE HEMA-VITRINES

Op aanbod van de heer De Haas, verbonden aan de afdeling publiciteit van de Hema in Utrecht, kreeg de vereniging in oktober '81 ruimte „in de vitrines“ bij het restaurant van het bedrijf. In de serie kleine tentoonstellinkjes over diverse onderwerpen kon Oud-Utrecht een groter publiek eens wijzen op zijn activiteiten. Bij die publieksactie werd niet alleen kwistig met folders gestrooid, maar werden ook jaarboeken en maandbladen getoond. Verder gaven de vitrines door hun inhoud ons de mogelijkheid wat meer te laten zien van de toenemende belangstelling binnen en buiten de vereniging voor het reilen en zeilen van de Utrechtse bevolking omstreeks de eeuwwisseling en erna. De vitrines waren gevuld met een groot aantal al dan niet moeilijk te identificeren gebruiksvoorwerpen en fotografieën uit het recente verleden. Ze werden grotendeels opgedolven uit de kelders van het Centraal Museum. Bij de voorwerpen in de vitrines lagen vragen over het gebruik, de betekenis of de naam van het te identificeren object. Tijdens het wachten in de rij voor de buffetten van de Hema ontstonden tussen het publiek geanimeerde discussies over de nog ver-

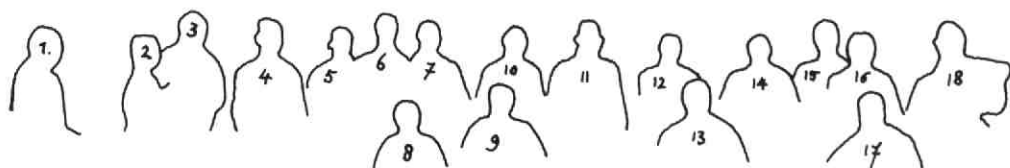
geten of bijna vergeten huis-, tuin- of keuken gebruiksvoorwerpen in de vitrines langs de wand. Foto's leverden zoekplaatjes op voor jongere generaties, die grootouders of andere familieleden meenden te herkennen. Antwoorden werden op verzoek schriftelijk ingediend; ze kwamen via de secretaris in het museum terecht.

Daar kon van de nieuwe informatie soms dankbaar gebruik gemaakt worden.

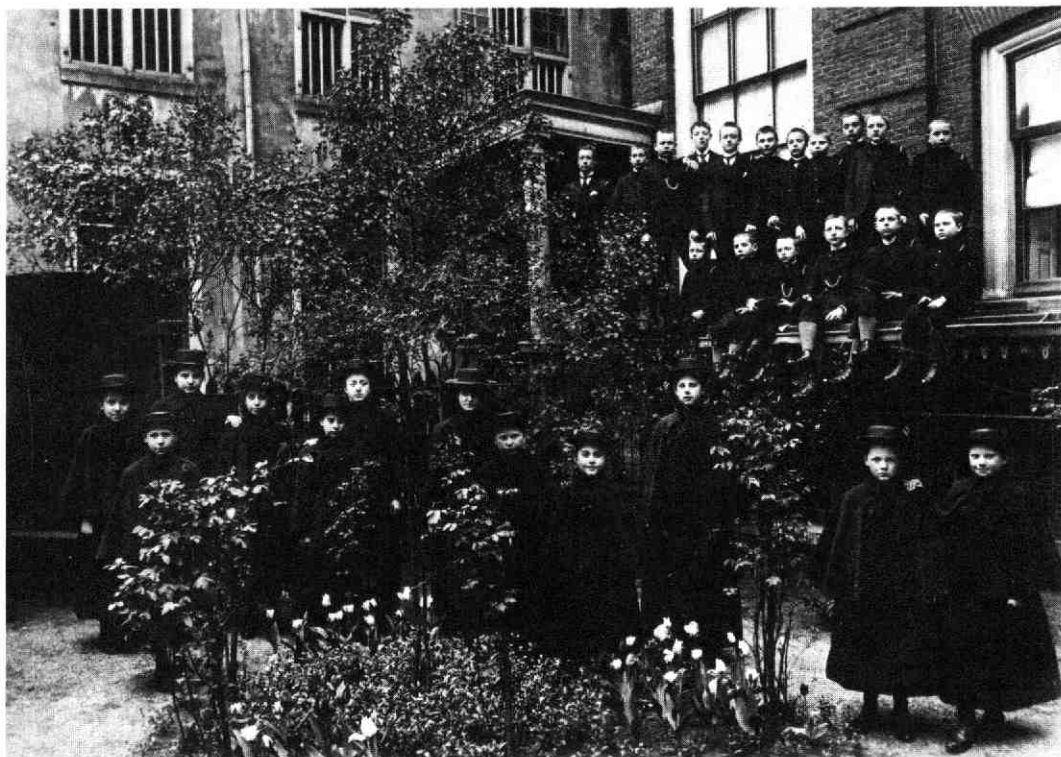
Hoewel er bij het publiek ook reacties waren van: hoe is het mogelijk dat ze zo iets daàr niet allang weten. Eerlijkheidshalve moet worden gesteld dat de vermeende onwetendheid, voor het doel ietwat gearcheerde was. Twee foto's leverden nieuwe informatie op: Het harmonica-gezelschap, spelend buiten een gebouw in de openlucht blijkt niet minder te zijn dan een optreden van de Eerste Utrechtse Bandonionclub Excelsior, die omstreeks 1920 poseerde in de tuin van het oude Tivoli (afb. 1). Een lauwerkrans van deze club bevindt zich in het museum. Een van de bezoekers aan de Hema-vitrines, mevrouw H. Innikel-Heijmans, herkende zelfs nog een aantal musici. C. H.

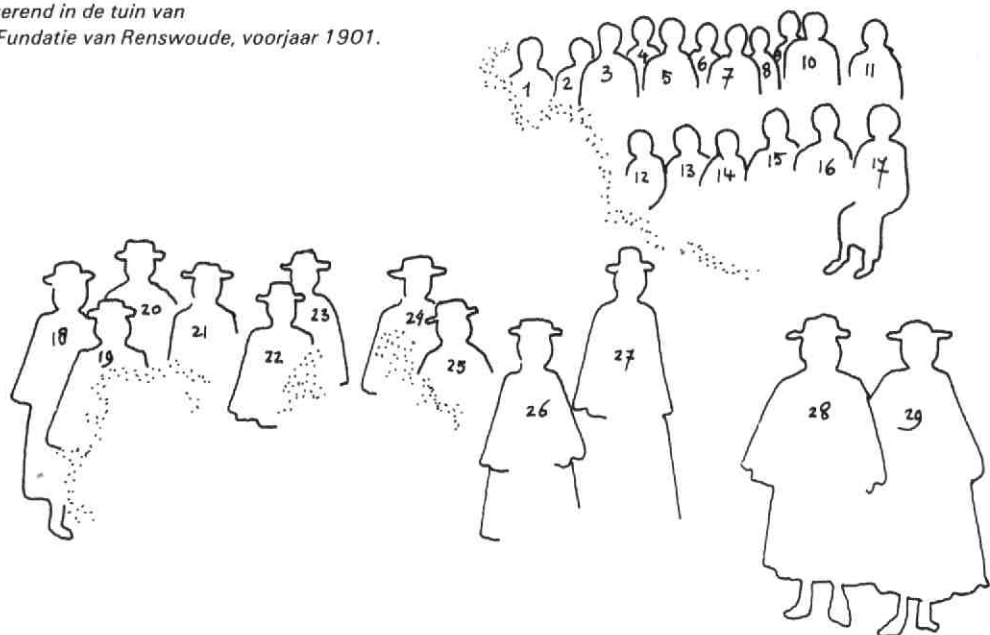
De Eerste Utrechtse Bandonionclub Excelsior, omstreeks 1920 poserend in de tuin van het oude Tivoli.

1. ? (kleine trom); 2. H. Heijmans (kleine trom); 3. ... Kerver (piston); 4. Jo van Dort (grote trom); 5. ... De Jong (bandonion); 6. ? (bandonion); 7. ? (bandonion); 8. Christiaan Ernst (bandonion); 9. ? (bandonion); 10. ?; 11. H. Neerings (dirigent); 12. Jan Heijmans (bandonion); 13. Henk de Ruiters (bandonion); 14. ... Van Wenzel (bandonion); 15. ? (bandonion); 16. ? (...); 17. ... Borewitch (bandonion); 18. Henk Achterberg (viool).

*Weeskinderen van het Utrechtse Stads- en Ambachtshuis
poserend in de tuin van
de Fundatie van Renswoude, voorjaar 1901.*

*1. J. J. Vermeer; 2. P. Hendriks; 3. J. Nolthenius; 4. W. van Höben; 5. J. Balfoort; 6. Th. Peters; 7. B. Schoonheim;
8. P. Collard; 9. F. Peters; 10. C. Briede; 11. W. Blommestein; 12. W. Brouwer; 13. Ph. Blommestein; 14. F. Bak-
ker; 15. D. Loos; 16. H. Bringers; 17. A. v. d. Hoogen; 18. Trientje Racké; 19. Rika Bringers; 20. Lientje Racké; 21.
Dina Jansen; 22. L. Kruger; 23. Truitje van Oort; 24. Bertha v. d. Hoogen; 25. Mina v. d. Brink; 26. Betsy Peters;
27. Joh. Fock; 28. Jansje Grimmeliris; 29. Joh. Collard.*

Staal maakte van de foto een contourtekening met de namen van de bekende muzikanten. De lezers worden vriendelijk verzocht de onbekenden op de foto te identificeren en eventuele namen aan de secretaris te melden.

Dezelfde bezoeker aan de Hema-vitrines schonk ook nog een aantal bandonion-muziekboeken, afkomstig uit het bezit van een der leden van de club. Uit dat materiaal blijkt dat Excelsior populaire Duitse „Schlagers“ speelde, zoals: „Grüsst mir das rosige Kind an der Elbe und sagt ich kehre wieder,“ getoontzet door de onvergetelijke Hugo Fiedler. Of het lied „Das kleine Niggergirl“ en „Am Elterngrab.“ Deze laatste titel nu, sluit aardig aan op een tweede foto, die in de vitrine was opgehangen.

Verzoeken om identificatie leverden minder op. Hij dateert dan ook uit het voorjaar van 1901.

In de binnentuin van de deftige Fundatie van Renswoude mogen hier de wezen van het belendende Ambachtskinderhuis aan de Agnietenstraat voor de foto-graaf poseren (afb. 2). De 12 meisjes en 17 jongens - er zijn verscheidene broertjes en zusjes onder de wezen - dragen hun zondagse weeskledij. De meisjes met zwartstrooien matelot en schoudermantels, de jongens met hoge boord, een horlogeketting en glim-

mend gepoetste schoenen (tot 1896 werden er nog klompen gedragen). De groep staat opgesteld onder de Zuidkant van de regentenkamer in de tuin, waar tulpen bloeien en de stamrozen in blad staan. De gevel op de achtergrond is nog niet vervangen door de vroeg-twintigste eeuwse gevel, die beter bij de bouwwijze van de Fundatie zou gaan aansluiten: het gedeelte dat later De Hoge Stoep ging heten.

Twee jaar vòòr het nemen van de foto was van de overleden secretaris-rentmeester dhr. J. J. Metelerskamp, een legaat van f 10.000,— ontvangen, dat nieuwbouw mogelijk maakte. In 1919 werd het nieuwe gebouw in gebruik genomen; hetzelfde jaar als het museumgebouw ernaast. In dit geval zijn de namen van de gefotografeerden wel bekend; ze worden hier volgens de nummering op de contourtekening weergegeven.

Oud-Utrecht stelt u nu de vraag of er nog lezers zijn die op grond van deze namen, ouders, grootouders of andere familieleden herkennen op de foto. Zo ja, dan gaarne reacties.

Beide foto's zullen uiteindelijk belanden in de historische atlas van het Gemeente Archief, waar dit materiaal, mits zo goed mogelijk gedocumenteerd, zijn diensten voor nu en later kan bewijzen.

D. P. S.

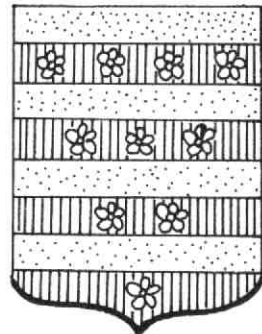
SOUDENBALCH?

Met alle respect voor het belangrijke werk, dat de samenstellers van „de Archeologische en Bouwhistorische Kroniek van de gemeente Utrecht over 1981“ geleverd hebben, 1.) zij het mij vergund om groten-deels buiten de eigenlijke materie om alleen op genealogisch-heraldisch gebied een emendatie voor te stellen.

Op blz. 57 bovenaan werd in afbeelding 74 bovenaan, in gedeeltelijk gereconstrueerde tekening een sieraad weergegeven, met, zoals verklaard is, het wapen „Zoudenbalch“ (drie ringen, 2 en 1). En op diezelfde bladzijde toont onderaan (zoals het heet) een afbeelding 75 „de wapens van Evert Zoudenbalch aangebracht op een doorgang van het Elisabethgasthuis.“

De hieruit voortvloeiende stelling, dat Evert Zoudenbalch over twee (!) wapens kon beschikken gaat echter evenmin op als de bewering, dat het wapen voorstellende drie ringen (zie boven) een wapen Soudenbalch zou zijn, 2.) hetwelk ten rechte is afgebeeld. Overigens komt het mij best onhoudbaar voor om de datering van de bewuste objecten naar de XVI eeuw te verwijzen. Misschien is het hier dan ook een simpele verschrijving voor „XVII eeuw;“ gelet immers èn op de modelering van het maaswerk èn op de toegepaste schildvorm. Er moet rekening mee worden gehouden dat het in dit geval gaat dus over de wapens van een *echtpaar*, een alliantie Soudenbalch met N.N., waarvan de vrouw de drie ringen voerde.

De Soudenbalch's behoorden onder de allereersten te Utrecht in de middeleeuwse maatschappij en het geslacht heeft zich langdurig staande weten te houden.

Soudenbalch

De eigennaam doet ons wellicht wat vreemd aan maar dient wel te maken te hebben met het woord „balch“ waarmee een scheldnaam niet uitgesloten is. Een oude, maar daarom geenszins verwerpelijke genealogie dezer familie, daterende uit de XVII eeuw, indertijd ontdekt door Jhr. A. van Asch van Wijck, werd letterlijk gecopieerd en afgedrukt in „De Navor-scher“ van 1883. 3.). Ofschoon in tal van latere publi-

cf pag 112